

Förskolegårdens kvaliteter

En studie om förskolegårdars kvaliteter – med fokus på två förskolegårdar i Malmö.

Amanda Gleason

Självständigt arbete • 15 hp

Sveriges lantbruksuniversitet, SLU

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap

Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Landskapsarkitekturprogrammet

Alnarp 2025

Förskolegårdens kvaliteter

En studie om förskolegårdars kvaliteter – med fokus på två förskolegårdar i Malmö

The qualities of preschool yards

A study about preschool yard's qualities – with focus on two preschools in Malmö.

Amanda Gleason

Handledare:	Linnéa Fridell, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Examinator:	Maria Kylin, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Omfattning:	15 hp
Nivå och fördjupning:	G2E
Kurstitel:	Självständigt arbete i landskapsarkitektur
Kurskod:	EX0845
Program/utbildning:	Landskapsarkitektprogrammet
Kursansvarig inst.:	Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Utgivningsort:	Alnarp
Utgivningsår:	2025
Omslagsbild:	Amanda Gleason
Upphovsrätt:	Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd
Nyckelord:	Förskolegård, lekmiljö, gestaltad lekmiljö, förskolor i Malmö, förtätning

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakultet Sveriges lantbruksuniversitet, SLU

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap

Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Sammanfattning

Nyckelord: Förskolegård, Lekmiljö, Gestaltad lekmiljö, Förskolor i Malmö, Förtätning

Förtätning är en pågående process som påverkar många städer. Malmö är en stad som under de kommande åren förväntas växa befolkningsmässigt, men också förtätas genom en högre exploateringsgrad, högre byggnader och fler invånare som måste dela på stadens tillgångar. En konsekvens av denna utveckling är att barns ytor i staden minskar.

Denna undersökning fokuserar på förskolegårdars kvaliteter i en tid då barns utrymme krymper, samtidigt som deras rättigheter har stärkts genom att barnkonventionen blev svensk lag 2020. Studien inkluderar en intervju- och observationsbaserad undersökning av två förskolor i centrala Malmö, där båda har en friyta som understiger det rekommenderade måttet. De kvaliteter som visade sig vara mest framträdande i studien var förskolegårdens yta, naturkontakt och barnens tillgång till lösa objekt. Ytterligare berör denna undersökning barns delaktighet i den fysiska planeringen av lekmiljöer och hur det är viktigt för barns rättigheter men också för att förstå hur barn använder sin förskolegård.

Abstract

Densification is an ongoing process affecting many cities. Malmö is a city expected to grow in population over the coming years but also to become denser through higher exploitation rates, taller buildings, and more residents sharing the city's resources. One consequence of this development is the reduction of children's spaces in the city.

This study focuses on the qualities of preschool yards at a time when children's spaces are shrinking, while their rights have been strengthened by the incorporation of the UN Convention on the Rights of the Child into Swedish law in 2020. The study includes an interview- and observation-based examination of two preschools in central Malmö, both of which have outdoor spaces below the recommended size. The most prominent qualities identified in the study were the preschool yard's size, access to nature, and children's access to loose objects. Additionally, this study explores children's participation in the physical planning of play environments, highlighting its importance both for children's rights and for understanding how children use their preschool yards.

Keywords: Preschool yards, Play Environment, Designed play Environment, Preschools in Malmö, Densification

Innehållsförteckning

Figurförteckning	7
Bilageförteckning	8
Förord	9
1. Inledning.....	10
1.1 Bakgrund	10
1.1.1 Förtätning av staden	10
1.1.2 Barns rättigheter	11
1.1.3 Förskolan och förskolegårdens historia.....	11
1.2 Mål och syfte	12
1.2.1 Målsättning.....	12
1.2.2 Syfte	12
1.3 Frågeställningar	12
1.4 Metod och material.....	13
1.4.1 Intervju och observationsstudie.....	13
1.4.2 Litteraturstudie	17
1.5 Avgränsningar	17
2. Resultat.....	19
2.1 Förskolan idag	19
2.2 Dialog med barn	19
2.3 Riktlinjer och allmänhetens kritik	20
2.3.1 Samnyttjande av allmän plats och kvartersmark	21
2.4 Utformning och funktion av förskolegården	22
2.4.1 Woolley & Lowe's verktyg applicerat på Filifjonkan och Barnens Hage.....	23
2.4.2 Ekologiska värden och naturkontakt	23
2.4.3 Fysisk aktivitet	24
2.4.4 Lärande.....	25
2.4.5 Fri lek & barns sociala liv	25
2.5 Malmö stad.....	26
2.5.1 Lekvärdesfaktor som verktyg för förskolegårdar i Malmö.....	26
Friyta	27
Zonering av gården.....	27
Tillgänglighet	28
Vegetation och topografi	28
Integrering av lekutrustning i landskapet.....	28
Möjlighet till förståelse av sin omvärld	28
Samspel mellan ute och inne	28
2.5.2 Filifjonkan	29

Bilder Filifjonkan	29
Bilder	30
Bilder	30
Bilder	30
Bilder	30
Generella observationer och intryck.....	31
Sammanfattning av intervjuer.....	31
2.5.3 Förskolan Barnens Hage	32
Bilder Barnens Hage.....	33
Bilder	34
Generella observationer och intryck.....	35
Sammanfattning av intervjuer.....	35
3. Diskussion	37
3.1 Förskolegårdens yta.....	37
3.1.1 Filifjonkan och Barnens Hage i relation till friyta.....	37
3.2 Kvaliteter inom ytan.....	39
3.2.1 Naturkontakt som kvalitet	39
3.2.2 Lösa objekt på förskolegården	40
3.3 Hur arbetar Malmö stad med kvaliteter på förskolegårdar	41
3.4 Intervju och observation	42
3.5 Avslutande reflektion	42
3.6 Metodreflektion	43
3.7 Förslag till framtida forskning	44
4. Källor.....	45
Bilagor	49
Publicering och arkivering.....	59

Figurförteckning

Figur 1: Trädäck Filifjonkan.....	29
Figur 2: Sandlåda, bord, kista med lösa objekt, Filifjonkan.....	29
Figur 3: Träd, gummigranulat, hinderbana, Filifjonkan.....	30
Figur 4: Bänkar och bord under tak Förskolegård Filifjonkan.....	30
Figur 5: Rep, hinderbana, Filifjonkan.....	30
Figur 6: Hinderbana Filifjonkan.....	30
Figur 7: Prefabricerat hus Filifjonkan.....	30
Figur 8: Sandlåda med parasoll Filifjonkan.....	30
Figur 9: Båt Filifjonkan.....	31
Figur 10: Öppen yta Barnets hage.....	33
Figur 11: Lekbuskage Barnets hage.....	33
Figur 12: Cyklar Barnets hage.....	33
Figur 13: Utekök och lösa objekt Barnets hage.....	33
Figur 14: Trädäck Barnets Hage.....	33
Figur 15: Skåp med lösa objekt Barnets hage.....	33
Figur 16: Hus, sandlåda, lösa objekt Barnets hage.....	34
Figur 17: Hästar Barnets hage.....	34
Figur 18: Sandlåda, lösa objekt Barnets hage.....	34
Figur 19: Hästar Barnets hage.....	34
Figur 20: Lek - hus Barnets hage.....	34
Figur 21: Rutschkana Barnets hage.....	34

Bilageförteckning

Bilaga 1: Woolley & Lowe's - Barnens Hage och Filifjonkan.....	49
Bilaga 2: Karta över Filifjonkans yta	50
Bilaga 3: Ritning Filifjonkans förskolegård.....	51
Bilaga 4: Svar från intervjuerna med barnen på Filifjonkan.....	52
Bilaga 5: Pedagogens svar från intervjun på Filifjonkan.....	54
Bilaga 6: Observation Filifjonkan.....	54
Bilaga 7: Karta över Barnens Hage samt ytan av förskolegården	55
Bilaga 8: Ritning/skiss över Barnens Hages förskolegård	56
Bilaga 9: Svar från intervjuerna med barnen på Barnens Hage.....	56
Bilaga 10: Pedagogens svar vid intervju på Barnens Hage	57
Bilaga 11: Observation Barnens Hage.....	57

Förord

Mitt intresse för landskapsarkitektur och anledningen till att jag sökte programmet, grundar sig delvis i mitt intresse för lek och barnperspektivet kopplat till landskapsarkitektur. Under mina snart tre år på utbildningen har ämnet återkommande väckt mitt intresse och jag har bland annat skrivit en B- uppsats om tillgänglighet till lekplatser i Malmö. Med denna uppsats ville jag fördjupa mig ytterligare i ämnet och undersöka vilka kvaliteter som är viktiga på en förskolegård, samt hur Malmö stad arbetar med denna fråga. Jag är själv uppvuxen i Malmö och tycker att Malmö som stad är en spännande plats, med stora planer kring utveckling. Jag hoppas att denna undersökning är viktig då Malmö, samt andra städer står inför utmaningar som handlar om att förtäta staden. Denna förändring kan innebära att ytor för barn minskar. Ytterligare har barn inte lika mycket att säga till om i samhället, därför är det viktigt att vuxna lyfter barns åsikter frågor som berör dem.

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Förskolegården är en av de platser som de allra flesta barn i Sverige spenderar en stor del av sin vakna tid. Förskolegården precis som förskolans byggnad behöver därför vara anpassad till just barn och skapa förutsättningar för den pedagogik som får barnen att utvecklas, känna sig trygga och växa som individer. Som Landskapsarkitekt eller yrkesverksam inom planering och gestaltning kan det förekomma att projekt handlar om att gestalta förskolegårdar. Flera städer arbetat med att förtäta städerna och hitta bättre kilmatsmarta lösningar. En följd av detta kan vara att barnens ytor i stadsrummet minskar, där bland förskolorna. Ytterligare har införandet av Barnkonventionen som svensk lag år 2020 skärpt kraven på att säkerställa barns rättigheter både när det kommer till deras rättighet till lek, och att deras röst ska lyftas fram i sammanhang som berör dem. Trots att det finns en hel del forskning kring detta ämne menar forskare att få studier har gjorts på de små barnen på förskolan och hur de interagerar med sin förskolegård (Chen & Hamel 2023). Vidare belyser Mårtensson et al. och Annerbäck et al. att barn på förskolor i Sverige spenderar en stor del av dagen utomhus oavsett väder, antingen på förskolegården eller i närliggande parker och grönområden. Den frekventa användningen av utomhusvistelse ställer därför högre krav på att både gården och närliggande miljöer håller den standard och kvalitet som förväntas (Mårtensson et al. 2009 & Annerbäck et al. 2024).

1.1.1 Förtätning av staden

Den pågående förtätningen i flertalet städer i Sverige kan ha en direkt effekt på förskolegårdarna runt om i landet. Boverket (2015) fick år 2014 ett uppdrag från regeringen som handlade om att ta fram en ny vägledning för planering, utformning och förvaltning av förskolor och skolor. 2015 publicerades rapporten tillsammans med Movium. I den lyfter Boverket att förtätning kan göra det svårare för städer att inkludera ytor för barn. Ytterligare belyser rapporten att större förskolegårdar bidrar till en större variation av fysisk aktivitet, sociala kontakter mellan barnen och mer naturkontakt. Därtill minskar risken för slitage på en större förskolegård, särskilt när det gäller naturelement såsom vegetation (Boverket 2015). Vidare belyser Boverket på deras hemsida att det är speciellt viktigt för förskolor att ha en förskolegård i direkt anslutning till förskolebyggnaden, detta eftersom utevistelse på annan offentlig plats kräver mer

uppsyn från pedagoger och på så sätt behövs mer personal (Boverket 2021a). Boken *Plats för lek: svenska lekplatser förr och nu* belyser dessutom att förtätning av städer hotar barns utrymmen, på platser som förskolegårdar eller lekplatser. Nybyggnationen av bostäder, en högre exploateringsgrad, högre byggnader och ökandet av trafik gör det svårare att inkludera barnens ytor i stadsplaneringen (Kristensson 2016).

1.1.2 Barns rättigheter

Den 20 november 1989 godkände FN:s generalförsamling barnkonventionen. Den innehåller 54 artiklar som berör barns mänskliga rättigheter och belyser de rättigheter som barn har i samhället. Fortsättningsvis understryker barnkonventionen hur de länder som anslutit sig ska följa artiklarna, där det är styret i respektive land som har det yttersta ansvaret att följa och implementera artiklarna. Den 1 januari 2020 blev barnkonventionen svensk lag (Unicef 2024). Artikel 31 konstaterar att alla barn har ”rätt till vila och fritid, till lek och rekreation anpassad till barnets ålder och rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet.” (Unicef 2024 sida 28). Samt artikel 12 ”Åsiktsfrihet och rätten att bli hörd” (Unicef 2024 sida 7 & 18) som belyser att barn har rätt att uttrycka sina åsikter i frågor som berör dem (Barnombudsmannen 2022). Implementeringen av barnkonventionen som svensk lag gör det därför ännu viktigare att beakta barns behov i den fysiska planeringen av lekmiljöer, samt att inkludera dem i processen.

1.1.3 Förskolan och förskolegårdens historia

Den första förskolan i Sverige etablerades i Stockholm år 1854, på den tiden gick förskolor under namnet Barnkrubba. Under tidigt 1900-tal var förskolan inte en självklar verksamhet för alla barn så som det är idag, men influenser från Tyskland inspirerade till de så kallade barnträdgårdarna, som fanns tillgängliga för barn från alla samhällsklasser. Det var först efter 1900-talets mitt som fler organiserade förskolor grundlades och det blev alltmer förekommande med förskolor runt om i Sverige (Boverket 2021b). 1864 lyfte skolträdgårdsförespråkaren Olof Eneroth fram argument för varför lek utomhus på en skolgård kan vara fördelaktig för barns hälsa och lärande (Boverket 2021b). 1972 gjordes det en barnstugeutredning där förskolor utreddes med avsikt att undersöka om bland annat utomhusmiljöerna levde upp till rekommendationerna. I samband med utredningen fick kommunerna i Sverige i stället ansvara för förskolorna och dess utveckling (Boverket 2021b). År 1998 fick förskolan sin

egen skolreform och åren där på ökade antalet inskrivna markant (Statistikmyndigheten 2019). Idag finns det både kommunala och fristående förskolor, men gemensamt måste de följa samma läroplan som har beslutats av regeringen (Skolverket 2025).

1.2 Mål och syfte

1.2.1 Målsättning

Målet med undersökningen är att skapa en djupare förståelse kring hur en förskolegård bör se ut för att främja barns lek, genom att närmare undersöka olika kvaliteter på förskolegårdar. Detta för att tillgodose både barns och pedagogers behov, men även att utreda vad forskningen anser är goda kvaliteter på en förskolegård. Vidare är målet att få en djupare förståelse för hur Malmö stad arbetar med denna fråga samt hur det ser ut på två förskolor i centrala Malmö. Målet med litteraturen är att få en ökad förståelse kring vad forskare inom ämnet kommit fram till, samt hur myndigheter förhåller sig till regler och lagar. Målet med observations- och intervjustudien var att se hur barnen faktiskt använde sina egna förskolegårdar i Malmö och vad de själva anser är det roligaste med deras förskolegård. Vidare har observationerna och intervjuernas iakttagelser applicerats på och jämförts med befintlig litteratur. På så sätt är målet att undersökningen och litteraturen ska samspela med varandra.

1.2.2 Syfte

Syftet med undersökningen är att få en ökad förståelse för hur landskapsarkitekten kan resonera när förskolegårdar planeras eller gestaltas samt hur två förskolegårdar i Malmö används.

1.3 Frågeställningar

- Vilka kvaliteter är viktiga på en förskolegård?
- Hur arbetar Malmö stad med att skapa förutsättningar för goda kvaliteter på förskolegårdar i Malmö?
- Hur används två förskolegårdar i Malmö av barnen och pedagogerna?
- Hur ser två förskolegårdar ut i centrala Malmö?

1.4 Metod och material

Denna undersökning inleddes med att studera relevant litteratur med hjälp av sökorden som presenteras nedan. Vidare kontaktades ett tjugotal olika förskolor i Malmö varav två gick med på att delta i undersökningen och bjöd in till platsbesök på förskolorna. Därefter sammanställdes all information från intervjuerna och observationerna. Försättningsvis studerades ytterligare litteratur som sedan sammanställdes i uppsatsens inledning och resultat. Förskolornas kvaliteter har utvärderats genom att applicera lek-verktyget, framtaget av Woolley och Lowe, vilket gjordes efter besöken med hjälp av bilder, skisser och anteckningar. Dessutom har två kartor inkluderats i arbetet som visar hur stor area förskolegårdarna har, detta gjordes med hjälp av mätverktyget på Lantmäteriets hemsida. Avslutningsvis har de olika delarna av uppsatsen jämförts i uppsatsens sista del som diskuterar innehållet samt ger förslag till framtida forskning.

1.4.1 Intervju och observationsstudie

Inledningsvis kontaktades ett tjugotal, både kommunala och privata förskolor i Malmö via mejl. Kontaktuppgifterna återfanns på Malmö stads hemsida genom rubriken ”*förskolor A-Ö*” (Malmö stad 2025). Två av de kontaktade förskolorna godkände genomförandet av intervju och observation; Filifjonkan och Barnens Hage i Malmö. I mejlet som skickades ut till förskolorna, framkom syftet med undersökningen samt förslag på hur undersökningen skulle kunna gå till. Onsdag den 29/01/2025 klockan 09.00 besöktes förskolan Filifjonkan och torsdag 30/01/2025 klockan 09:00 besöktes förskolan Barnens Hage. Båda förskolorna ligger i centrala Malmö och är personalkooperativ. Detta innebär att förskolorna är privata och personalen driver verksamheten, i stället för kommunen. Däremot måste privata förskolor fortfarande följa förskolans läroplan (Skolinspektionen 2016 sida 6). Förskolebesöken varade i cirka två timmar, under vilka både observationer och intervjuer ägde rum medan barnen hade rast och lekte på respektive förskolegård. Intervjuerna genomfördes på ett avslappnat sätt under tiden som barnen lekte. Barnen fick välja om de ville svara på intervjufrågan själva eller tillsammans med en kompis (se bilaga 4 & 9)

Intervjustudie

Syftet med intervjun var att undersöka hur barnen på förskolorna själva uppfattade sin förskolegård, samt hur pedagogerna uppfattar att barnen använder gården. Intervjun var en semistrukturerad intervju där det fanns en tydlig fråga; *Vad*

tycker du om att leka när du är ute på förskolegården? Däremot noterades även andra aspekter som barnen lyfte fram. I de fall som barnen hade svårt att svara utvecklades frågan till exempelvis; ”kan du visa mig var eller vad du gillar att leka?” (Denscombe 2010). Samtliga intervju svar antecknades i pappersformulär, där ålder på barnet, tillhörande förskola och vad respektive barn svarade skrevs ned. Beroende på barnets svar gjordes även enklare skisser på den beskrivna leken eller redskapet som lektes med. Det framkom för barnen varför de intervjuades och syftet till undersökningen. Barnen fick delta i deras svar genom att sätta klistermärken på anteckningsformuläret, detta för att barnen skulle känna att deras deltagande var givande, men också för att situationen skulle bli roligare och mer avslappnad.

En kortare dialog genomfördes även med en förskolepedagog på respektive förskola. Syftet var att förstå hur deras uppfattning av gården är och hur dem som pedagoger anser att utformningen av gården påverkar barnen.

Observationsstudie

Observationerna syftade till att undersöka hur förskolegårdarna ser ut och hur barnen använder sin egen förskolegård, både enskilt och i grupp. Anteckningar nedtecknades och det noterades vilka platser eller redskap som användes av barnen. Ytterligare gjordes enklare skisser och anteckningar över förskolegårdarnas utformning och gestaltning. Efter de genomförda besöken på förskolorna sammanställdes informationen och anteckningarna. Ytterligare dokumenterades bilder. Bilderna på, och ritningen av Filifjonkans gård blev tagna och skickades av kontaktpersonen på förskolan. Både bilder och ritning av förskolegården Barnens Hage är tagna och gjorda av författaren till undersökningen (05/03/2025). Vidare har två kartor hämtats från lantmäteriet, som visar ytan på respektive förskolegård med hjälp av mätverktyget.

Woolley Lowe – verktyg för att utvärdera lekvärde

I denna uppsats har Woolley och Lowe’s lek-verktyg använts för att analysera förskolorna. Woolley och Lowe har i deras rapport *Exploring the Relationship between Design Approach and Play Value of Outdoor Play Spaces* identifierat tolv olika faktorer/begrepp som ligger till grund för verktyget. I denna uppsats har begreppen översatts från originalspråket engelska till svenska, utifrån hur författarna beskriver orden. I de fall som författarna inte förklarat begreppen har andra forskares tolkningar användas. Begreppen och deras översättningar är definierade nedan.

Andvändningen av verktyget har utgått från det sätt som forskarna använt verktyget i deras studie (Woolley & Lowe). Förskolorna har graderats baserat på hur författaren till denna uppsats har upplevt förskolegårdarna baserat på de bild och text material som fanns dokumenterat efter platsbesöken. Därför kan graderingarna avvika från hur någon annan skulle bedöma gårdarna. Poängsättningen utgår från skalan 0–5 där poängen är beroende på hur förekommande varje element är inom respektive område. I detta fall är 0 lägst och 5 högst, vilket innebär att en lekmiljö totalt kan få 60 poäng då de 12 faktorerna alla inkluderas i graderingen.

Woolley och Lowe's verktyg består av tre olika dimensioner "1 - play type" - typ av lek, "2- physical elements" - fysiska element och "3 - environmental characteristics" - omgivningens karaktär. De olika dimensionerna bedöms utifrån att respektive lekmiljö får olika poäng beroende på ytans kvaliteter. I denna uppsats har endast dimension 2 används då denna undersökning fokuserar på just de fysiska elementen och utformningen av gården.

Tolv fysiska element (physical elements) framtaget av Woolley och Lowe

"Fixed equipment" – fast lekutrustning

Exempel på fast lekutrustning kan vara; Klätterställningar, ruschkana, balansgångar, gungor eller andra fasta strukturer som är skapade för lek (Woolley & Lowe 2013)

"Moveable equipment" – Flyttbara lösa objekt

Flyttbara lösa objekt bidrar till barns kreativa lek, det tillåter barnen att använda sin fantasi genom att själva identifiera vad ett objekt är och hur det används i leken. Exempel på lösa objekt är; Lådor, spannar, verktyg som exempelvis spadar och bollar (McClintic 2014)

"Open space allowing for individual, group and team movement/ activities" –

Öppna ytor som tillåter individuella - och grupp aktiviteter

En öppen yta ska kunna användas av barnen till gruppaktiviteter som kräver en större yta (Woolley & Lowe 2013)

"Different size and types of spaces" – olika typer av rumsligheter

Förskolegården ska erbjuda barnen olika typer av rumsligheter. Allt från stora öppna rum till små privata gömställen (Woolley & Lowe 2013)

”Vegetation/trees” – vegetation och träd

En variation av vegetation som bidrar till barnens interaktioner med växterna på förskolegården (Woolley & Lowe 2013)

”Landform” – variation i landskapet

Hur landskapet är utformat exempelvis genom nedsänkningar eller upphöjningar i terrängen. (Woolley & Lowe 2013)

”Loose materials” – lösa material

Möjligheten för barnen att kunna flytta runt lösa lekmaterial inom förskolegården (Woolley & Lowe 2013)

”Natural materials” – naturliga material

Naturliga material som exempelvis; stenar, vatten, sand, pinnar och löv (Woolley & Lowe 2013)

”Water and sand ” - vatten och sand

Hur stor möjlighet barnen har att kunna leka med vatten och sand (Woolley & Lowe 2013)

”Obvious physical boundaries such as fencing” – tydliga fysiska gränser

I vilken mån som förskolegården har tydliga fysiska gränser (Woolley & Lowe 2013)

”Seating opportunities: opportunities for socialinteraction” – Sittmöjligheter som bidrar till sociala interaktioner

I hur stor utsträckning som förskolegården har sittgrupper som bidrar till att öka den sociala interaktionen mellan barnen (Woolley & Lowe 2013)

”Range of surfacing materials: including grass, sand, bark, gravel, rubber”-

Varierande markunderlag, exempelvis gräs, sand, bark, grus och gummi.

Hur stor variation den finns i markunderlaget på förskolegården och hur markunderlaget bidrar till att främja barnens lekmöjligheter (Woolley & Lowe 2013)

1.4.2 Litteraturstudie

Litteraturen har varit en viktig del i denna undersökning, då de har skapat en djupare förståelse för ämnet. Vetenskapliga peer reviewed artiklar har bidragit till vad tidigare forskning redan kommit fram till, samt hur forskarna ser på framtiden och problemen kopplat till ämnet. Styrdokument och plandokument från Malmö kommun och andra myndigheter har använts ett flertal gånger, då uppsatsens ämne är starkt kopplat till hur myndigheter och i detta fall, Malmö behandlar frågan. Ytterligare har studien inkluderat nyhetsartiklar från olika nyhetssidor för att belysa hur allmänheten ser på frågan. Nyhetsartiklarna har hittats genom användandet av sökord i Google; ”minskad yta för barn”, ”förskola Malmö”, ”fryta på förskola” och ”förskolegård Malmö”. Sökorden kombinerades med ytterligare andra sökord som syftar till olika nyhetsplattformar som; ”DN”, ”Sydsvenskan”, ”SVT nyheter” och ”Svenska Dagbladet”. Under arbetets process har diverse källor med olika relevans använts tillsammans för att styrka eller motsäga varandra. Ytterligare har litteratur hittats genom att undersöka vad andra relevanta kandidatuppsatser, mastersarbeten eller forskningsartiklar har använt för källor.

De vetenskapligt granskade artiklarna har hämtats från SLU:s databas Primo, Research Gate och Google scholar. De sökord som använts är; ”förskolegård”, ”landskapsarkitekt”, ”lekmiljö”, ”utemiljö”, ”barnperspektiv”, ”Förtätning”, ”observationsstudie”, ”Malmö”, ”förtätning”, ”kvaliteter”, ”barn” och ”lekvärde”. Sökorden användes på både svenska och engelska och användes enskilt eller tillsammans med andra ord, exempel på detta är; ”Förskolegård i Malmö”, ”utemiljö för barn”, ”lekmiljö för barn”, ”Landskapsarkitekt och förskolegård”, ”Förtätning Malmö”, ”barn i Malmö”, ”gestaltning förskolegård”, ”kvaliteter förskolegård” och ”förtätning förskolegård”.

1.5 Avgränsningar

I denna studie har flertalet avgränsningar gjorts. En avgränsning i arbetet är att undersökningen huvudsakligen utgår från Malmös och hur kommunen arbetar med frågor som rör förskolegårdar. Vissa källor berör internationella perspektiv, men observationerna och intervjuerna är begränsade till Malmö. Ytterligare har arbetet fokuserat på att identifiera de kvaliteter på förskolegården som är relevant för landskapsarkitekten eller för andra planerare eller yrkesverksamma inom gestaltning av förskolegårdar. Andra kvaliteter som mer djupgående handlar om pedagogik har inte inkluderats i detta arbete.

Denna studie fokuserar på specifikt två förskolor i Malmö vilket innebär att arbetets observation och intervjustudie är avgränsat till Filifjonkan och Barnens Hage, som både är personalkooperativ och ligger i centrala Malmö. Platsbesöken gjordes en gång på respektive förskola vilket innebär att arbetet är avgränsat utifrån både väder och tidpunkten på dagen som besöken genomfördes.

2. Resultat

2.1 Förskolan idag

Sedan förskolans skolreform 1998 har antalet inskrivna barn på förskolor i Sverige ökat med 24 procent, vilket tyder på att förskolan har en större påverkan på samhället idag än vad den hade 1998 (Statistikmyndigheten 2019). Idag har alla barn i Sverige rätt till en förskola oberoende om föräldrarna studerar eller jobbar (Boverket 2015). Denna rättighet står skriven i Skolverkets ramverk, som även utformar regler kring miljön på förskolan (Skolverket 2025). Boverket understryker vikten av att ”alla barn och unga har tillgång till en god, välfungerande utemiljö” (Boverket 2015 sida 163) vilket Jansson tillsammans med fyra andra forskare inom ämnet dessutom lyfter fram (Jansson et al. 2021). Forskarna publicerade en forskningssammanställning, *Rum för skolans utemiljö* som undersöker ”skolgårdar och förskolegårdar, med fokus på deras ytor och kvaliteter” (Jansson et al. 2021 sida 4). Sammanställningen understryker skolgårdens viktiga funktion i samhället och hur den är en viktig plats för barns sociala liv, utveckling, hälsa och naturkontakt (Jansson et al. 2021). Boverkets rapport *Gör plats för barn och unga* belyser dessutom att forskningen pekar på att barns fysiska omgivning är viktigt för deras utveckling, hälsa och kreativitet. Vidare betonar rapporten värdet av att ha en förskolegård i direkt anslutning till förskolans byggnad, då det skapar en utemiljö som barnen fritt kan röra sig på (Boverket 2015).

2.2 Dialog med barn

Att dra nytta av barns perspektiv är inget nytt. Det var aktuellt redan tidigt 1900 tal, då den svenska författaren Ellen Key skrev boken ”*barnets århundrade*” som fick stor spridning (Cele 2006). *Barnets århundrade* belyser hur barns perspektiv och intressen är viktiga för vuxna. Boken *Plats för lek – Svenska lekplatser förr och nu* är framtagen av forskare som alla har en bakgrund inom svenska lekplatser och lek. Boken lyfter fram att vuxna måste respektera barns viljor och önskemål i alla beslut som rör dem, genom exempelvis observationer. Detta för att få en djupare förståelse över hur barn faktiskt leker (Noren – Björn 2016, sida 16). En annan studie från 2023 undersöker hur 102 förskolebarn på sex olika förskolor använder deras förskolegård. Studien visar att barns perspektiv i allt större utsträckning bör inkluderas i processen för utformningen av förskolegårdar (Cetken-Aktas & Sevimli-Celik 2023).

Sofia Cele är professor vid Uppsala universitet och forskar inom kulturell och urban geografi. 2006 publicerades Celes doktorsavhandling (Cele 2006). Cele undersöker hur barn uttrycker deras upplevelse av olika typer av platser. Vidare fokuserar undersökningen på hur Cele har använt och testat olika metoder för att undersöka denna fråga. Hon har använt metoder som; intervjuer, promenader med barn, rita med barn, fotografering och konversationer med barn om olika typer av platser i deras vardag (Cele 2006). Undersökningen utfördes i Sverige och England och kommer fram till att det är viktigt att inkludera barns narrativ och hur vuxna kan dra nytta av deras perspektiv (Cele 2006). Cele lyfter fram barns deltagande på en demokratisk nivå, samt hur insikterna är viktiga för utvecklingen och förändringen av den fysiska omgivningen och planeringen (Cele 2006). Cele hänvisar till Kevin Lynch (1977), Hanne Wilhjelm (2002) och Maria Kylin (2004) som alla tre lyfter fram skillnaden mellan barns tankar om deras lekmiljö, kontra landskapsarkitekten eller den fysiska planerarens syn på samma plats. Wilhjelm belyser att vuxna tenderar att kategorisera de olika elementen i en lekmiljö baserat på funktion, medan barn har en annan syn på en plats som handlar mer om multifunktionella användningsområden. Likt Wilhjelm argumenterar Kylin på ett liknande sett. Hon belyser att planerare tenderar att se förbi informella lektor eller platser som egentligen används som. Ytterligare belyser hon att barnen leker på ett sett som tyder på att en plats eller ett objekt kan multifunktionella användningsområden (Cele 2006).

2.3 Riktlinjer och allmänhetens kritik

Det har i media återkommande uppmärksammats kritik kring minskande yta på förskolegårdar i Malmö. En artikel med titeln *Förskolegårdarna blir mindre – nu kan kraven skärpas* publicerad av SVT Nyheter belyser att förskolegårdar runt om i Sverige minskar i storlek. Vidare lyfter artikeln fram vikten av att barn har tillgång till en förskolegård som uppfyller rekommendationen på 40 kvadratmeter friyta per barn (Boverket 2015). Innan artikeln publicerades, hade SVT nyheter skickat ut en enkät till Sveriges tio största kommuner i landet. Enkäten syftade till att få svar på hur respektive kommun följer Boverkets rekommendationer kring friyta. Malmö kommun var en av två kommuner som kunde ge ett konkret svar utav de tio som hade blivit förfrågade. Malmö kommun har 232 kommunala förskolor, varav 13 av dem en total friyta över den rekommenderade gränsen på 6000 kvadratmeter eller 40 kvadratmeter per barn (Larsson 2023).

En äldre artikel från 2017 med titeln *Domstol slår fast: Förskolebarn i Malmö får mindre lektor*, publicerades i Sydsvenskan 2017. Artikeln lyfter likt den nämnda

artikeln från SVT fram att barns yta på förskolor i Malmö har minskat. Sydsvenskan konstaterar att flera förskolor i Malmö har en friyta som är hälften så stor som de rekommenderade måtten från Boverket. Artikeln belyser likt SVT nyheters artikel att förtätningen av staden är en bidragande faktor till den bristande friytan på flertalet förskolor i Malmö. Artikeln understryker att; ”Experter från Arbets- och miljömedicin i Lund, Boverket, Folkhälsomyndigheten och Statens lantbruksuniversitet bör kallas in för att granska situationen” (Persson 2017). Vidare belyser artikeln att förskoleförvaltningen har svarat med att situationen är mer komplex än att antal barn och friyta alltid kan korrelera. Fler aspekter räknas in som hur länge varje barn stannar på förskolan, hur man grupperar barnen utifrån olika åldrar och vilka rekreations- och grönområden som finns i närhet till förskolan (Persson 2017).

Redan 2015 var reaktionerna mot förtätning och hur det påverkar förskolegårdarna ett aktuellt ämne inom gestaltnings- och planeringsvärlden. I boken *Plats för lek – Svenska lekplatser förr och nu* skriver universitetslektorn Eva Kristensson vid intuitionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning, SLU i Alnarp om protesterna som ett stort antal arkitekter i Stockholm deltog i. Protesterna berörde barns minskande utrymme i staden och fokuserade mer specifikt på att arkitekterna var negativt inställda till de trånga förskolegårdarna och det faktum att de ersattes av så kallade utsläppsgårdar som inte fyller samma funktion som en förskolegård (Kristensson 2016).

2.3.1 Samnyttjande av allmän plats och kvartersmark

Samnyttjande av allmän plats och kvartersmark är ett förekommande tillvägagångssätt som flera kommuner runt om i Sverige använder sig av. Samnyttjandet handlar om att förskolor och skolor utnyttjar offentliga platser som parker och grönområden som ett komplement till verksamhetens egen gård. Boverket understryker att samnyttjandet av offentliga platser som huvudsakligen inte är planerade för undervisning kan medföra såväl fördelar som nackdelar. En aspekt handlar om att offentliga platser inte är utformade för pedagogik och undervisning, vilket kan göra det svårt för pedagoger att hålla den uppsikt över barnen som krävs för deras säkerhet. Offentliga platser har sällan samma fysiska avgränsning genom exempelvis staket, som en förskolegård har. Däremot kan samnyttjandet vara positivt för barnen då barnen får uppleva promenader, utflykter och undervisning utanför förskolans gränser (Boverket 2023).

Boverket lyfter fram tre övergripande punkter som sammanfattar vad en planerare bör tänka på vid gestaltning av ytor som samnyttjas av förskole - och skolverksamhet. Den första punkten handlar om att allmänna platser som kan användas till samnyttjande bör gestaltas så att platsen fungerar både för allmänheten och för verksamheten som besöker platsen. Den andra punkten belyser vikten av att föra dialog mellan verksamheten som besöker platsen och förvaltningarna som ansvarar för underhållet på en offentlig plats. Den tredje punkten belyser att bostadsgårdar som delvis används som förskolegård skall gestaltas på ett sätt, så att konflikter inte uppstår bland boende och dem på förskolan (Boverket 2023).

2.4 Utformning och funktion av förskolegården

Den tidigare nämnda studien av Cetken-Aktas & Sevimli-Celik från 2023 undersöker hur 102 förskolebarn på sex olika förskolor använder deras förskolegård. Forskarna genomförde studien genom att observera alla barnen i totalt 18 timmar, utspritt över tre dagar. Syftet med observationerna var att analysera hur barnen leker och hur de använde de olika delarna av gården. Vidare undersöktes olika designaspekter på förskolegårdarna samt hur barnen interagerade genom kognitiva och sociala lekar. Studiens resultat påvisar att förskolegårdar med prefabricerade fasta lekobjekt dominerade utformningen på förskolorna samt att det finns behov av förändring inom den traditionella designvärlden i relation till lekutrustning och lekmiljöns utformning (Cetken-Aktas & Sevimli-Celik 2023). Studien refererar till Woolley och Lowe's rapport från 2013 som belyser att dominansen av traditionell utrustning, så som gungor, rutschkanor eller andra fasta objekt tenderar till att frånta barns kreativitet. Detta eftersom den traditionella leken är mer funktionell i jämförelse med lek i naturlika miljöer, som i stället bidrar till kreativitet genom exempelvis lösa objekt (Cetken-Aktas & Sevimli-Celik 2023 sida 955). Ytterligare belyser Jansson et al (2021) hur lösa objekt kan bidra till en mer fantasifull lek. Forskarna refererar till en studie av Veiga et al. (2017) som undersöker skillnaden mellan en lekplats utan lösa objekt, och en lekplats med lösa objekt. Resultaten visade att lekplatsen med lösa objekt bidrog till att barnen i större utsträckning lekte fantasilekar (Jansson et al. 2021).

Förskolegårdens värde går att utvärdera både genom att titta på kvantiteten, det vill säga yttorleken som friytan, eller kvaliteten. Det vill säga, vilka kvaliteter som ryms inom området samt i vilken kontext förskolegården befinner sig i.

Forsknings­samman­ställningen *Rum för skolans utemiljö* undersöker hur utemiljöns storlek påverkar barn, men också vilka kvaliteter som är viktiga för barn och hur det är sammankopplat med storleken och utformningen av gården (Jansson et al. 2021). Forsknings­samman­ställningen definierar sex olika funktioner; ”Ekologiska värden och naturkontakt”, ”barns sociala liv”, ”fysisk aktivitet”, ”lärande”, ”fri lek” och ”återhämtning”. Därtill är tillräckligt stor yta en förutsättning för att de nämnda funktionerna ska fungera, men även för att kvaliteterna som funktionerna bidrar med ska bibehållas över tid. Vidare betonar Jansson et al (2021) att variationen som en stor yta bidrar med är en avgörande faktor om gården ska ha goda kvaliteter. En stor yta skapar förutsättningar för att kunna gestalta på ett varierande sätt med olika typer av rumsligheter och funktioner som bidrar till barnens lust att leka på förskolegården (Jansson et al. 2021).

2.4.1 Woolley & Lowe’s verktyg applicerat på Filifjonkan och Barnens Hage

Vid appliceringen av Woolley och Lowe’s lekverktyg på förskolorna Filifjonkan och Barnets hage visar resultaten att Filifjonkan får 43 poäng och Barnens Hage 40 poäng, av en total möjlig poäng (60).
(Se bilaga 1 för hela tabellen)

2.4.2 Ekologiska värden och naturkontakt

En viktig aspekt som förskolegården kan bidra med är den direkta kopplingen till naturen. Det är särskilt viktigt för yngre barn att vara i kontakt med naturen medan äldre barn tenderar att vara i större behov att fysisk rörelse och möten med andra barn (Jansson et al. 2021). Woolley och Lowe’s rapport undersöker sambandet mellan den faktiska utformningen av gården och de fysiska elementen som finns inom en lek­yta, med värdet som lek­ytan ger (Woolley & Lowe 2013). Rapporten inleds med att forskarna konstaterar att det finns en tanke om att naturlika lek­miljöer ger ett större lek­värde än med de så kallade Kit, Fence, Carpet (KFC) lek­miljöerna. KFC syftar till att beskriva lek­miljöer som primärt består av prefabricerad lek­trustning, staket som omringar ytan och ett markunderlag av gummigranulat (Woolley, 2007, 2008 se Woolley & Lowe 2013 sida 53-56). Forskarna testar denna hypotes med hjälp av verktyget som de har tagit fram. Verktyget testades på tio olika platser med lek­miljöer i England och undersökningen visade att det finns ett samband mellan höga lek­värden och naturlika lek­miljöer (Woolley & Lowe 2013).

Förskolegården påverkar inte bara barnen i den mån att naturkontakten gynnar barnens hälsa, utan har också en effekt på samhället i stort. Förskolegården kan bidra till en stads ekologiska värden genom att förskolegårdens utformning bidrar till att skapa förutsättningar för en fungerande dagvattenhantering eller en rik artrikedom. Vidare kan en rik artrikedom och till följd av det, biologisk mångfald bidra till barnens välmående genom att öka deras engagemang för naturen (Jansson et al. 2021).

Malmö stad understryker att det inte går att ersätta vad barnen lär sig i en naturmiljö med annan typ av pedagogik, utan kontakten med naturen är unik och viktigt för barnens utveckling på flera olika sätt (Malmö stad 2021). Flera norska forskare lyfter fram hur barn rör sig i en naturlig lekmiljö och betonar hur barns fantasi gör att de upplever att de blir en del av naturen och inte bara betraktar den på avstånd. Vidare lyfter de fram att barn uppskattar vilda busksnår och vegetation som skapar gömställen, samt att naturens spontana och obestämda karaktär skapar en fri lek utan regler och instruktioner om hur omgivningen ska användas (Skår et al. 2016).

Kontakten med naturen är ytterligare en viktig aspekt när det kommer till barns återhämtning och utveckling. Folkhälsomyndigheten skriver; "Naturkontakt har betydelse för barns välbefinnande och kognitiva utveckling (...) allt från lek och rörelse i naturen till utsikter mot grönska från fönster, har en stödjande effekt för olika kognitiva funktioner och verkar skyddande för människors psykiska hälsa (...)." (Folkhälsomyndigheten 2024 sida 32). Detta överensstämmer med Jansson et al (2021) som ytterligare poängterar att förskolegårdens vegetation i förhållande till yta och kvalitet, fyller en viktig funktion för barns återhämtning (Jansson et al. 2021).

2.4.3 Fysisk aktivitet

Jansson et al. (2021) lyfter fram fysisk aktivitet som en viktig del av barns liv och något som en förskolegård ska kunna skapa förutsättningar för. Ytstorleken samt variationen i topografi och vegetation är viktiga aspekter som kan bidra till att skapa bättre förutsättningar för fysisk aktivitet. Vidare belyser texten att fysisk aktivitet är viktigt för barns hälsa, då det exempelvis kan minska fetma bland barn (Jansson et al. 2021). Boldemann et al (2011) gjorde år 2011, en undersökning i

Sverige och USA. Syftet var att titta på hur ytstorlek påverkar hälsa, genom att undersöka hur många steg barnen på förskolorna gick per dag, beroende på ytstorleken på respektive gård. Undersökningen genomfördes med hjälp av stegräknare och resultatet visade att en större ytstorlek innebär fler steg per dag (Boldemann et al. 2011). Ytterligare belyser Skolverket att barn ska uppmuntras till fysisk aktivitet av förskolan. Dessutom spelar förskolan en stor roll i att introducera barn till glädjen gällande rörelse och fysisk aktivitet. Ett exempel handlar om att se över förskolegårdens kvaliteter och undersöka om det finns utvecklingspotential som kan öka och uppmuntra till mer fysisk aktivitet (Skolverket 2024).

2.4.4 Lärande

Utomhuspedagogik är en viktig del av barns lärande och utveckling. För att möjliggöra denna typ av lärande är det fördelaktigt med en stor yta med varierande vegetation där barnen exempelvis kan lära sig om odling. Vidare bidrar den stora ytan till fysisk aktivitet som lär barnen om motorik och rörelse (Jansson et al. 2021). Två andra forskare har undersökt olika faktorer på förskolegårdar i Norge för att identifiera vilka fysiska aspekter som antingen hämmar eller förbättrar de yngsta barnens möjlighet att leka på förskolegården, vidare undersöktes hur olika fysiska element påverkar lärandet och utvecklingen av barnen. Moser och Martinsen (2010) fastställer att förskolegårdens utrymme har en väsentlig roll i barns lärande gällande lek utomhus, vidare belyser de tre huvudsakliga kvaliteter på engelska; Attraktiv (attractive), utmanande (challenging) och stimulerande (stimulating), som alla tre är viktiga egenskaper i en lekmiljö (Moser & Martinsen 2010 sida 459).

2.4.5 Fri lek & barns sociala liv

En fri och varierad lek är viktigt för barns utveckling och hälsa. En aspekt handlar om att en fri lek är viktig för barns sociala utveckling och för att lära dem hur de ska interagera med andra barn. En förskolegård med god ytstorlek samt en varierande grön miljö har påvisats vara bättre för såväl barns fria lek som deras sociala interaktioner. Om barnen har tillgång till stora ytor minskar risken för trängsel och i sin tur konflikter mellan barnen (Jansson et al. 2021).

2.5 Malmö stad

Malmö är Sveriges tredje största stad sett till befolkningsmängd. Enligt Malmö stads senaste översiktsplan bodde det år 2023 runt 350 000 personer i Malmö och denna siffra förväntas öka; 2050 förväntas det att ha ökat till en halv miljon invånare i Malmö, vilket innebär en hel del förändringar i stadsrummen. (Malmö stad 2023).

Malmö stads översiktsplan från 2023, belyser att den pågående och förväntade förtätningen av staden är ett viktigt mål som staden arbetar för. Anledningen till detta är att en tätare stad är mer ”*resurs – och energieffektiv*” (Malmö stad 2023 sida 17), vilket innebär att invånarna i staden kan leva ett hållbarare liv som är bättre för klimatet. En tätare stad gör det enklare för invånarna att pendla genom exempelvis cykel eller kollektivtrafik. På så sätt kan staden bidra till att minska bilberoendet som naturligt inträffar om en stad är mer utsprid (Malmö stad 2023). Vidare lyfter översiktsplanen att kommunen vill satsa på att bygga högre och effektivisera markanvändningen genom multifunktionella lösningar. Som en effekt av detta belyser Malmö kommun att förtätningen av staden också kan innebära en del problem och svårigheter; ett problem som kommunen lyfter fram är att parker och andra offentliga grönområden kan bli överbelastade när fler invånare besöker dem, ett annat problem handlar om att förtätningen av staden berör många olika grupper i samhället, vilket ökar behovet av medborgardialog och kommunikation mellan planerare och invånare (Malmö stad 2023). Ytterligare påverkar även förtätningen barnen som bor i staden, då förskolegårdens utemiljö krymper när stadsrummets yta måste delas av fler invånare (Kristensson 2016).

2.5.1 Lekvärdesfaktor som verktyg för förskolegårdar i Malmö

Lekvärdesfaktorn är ett verktyg som utvecklades av Malmö stad 2011. Det består av sju olika kvalitetsaspekter som i sin tur bedöms utifrån ett poängsystem; -1, 0 och +1. De olika kvalitetsaspekterna bedöms utifrån poängssystemet och den sammanlagda totalen utgör lekvärdesfaktorn för den bedömda förskolegården. Tanken är att verktyget skall användas i sammanhang då förskolegårdar utformas och specifikt i bygglovsgranskningen. Vidare är verktyget ämnat att användas som en guidning vid gestaltning av en förskolegård och är riktat åt exempelvis planerare eller landskapsarkitekter (Malmö stad 2021 sida 14–17).

Lekvärdesfaktorn – framtaget av Malmö stad

1. Friyta
2. Zonering av gården
3. Tillgänglighet
4. Vegetation och topografi
5. Integrering av lekutrustning i landskapet
6. Möjlighet till förståelse av sin omvärld
7. Samspel mellan ute och inne

Friyta

Friyta är den ytan som barnen har till sitt förfogande vid utevistelse. Rapporten *Gör plats för barn och unga* beskriver friyta som ”den yta som barnen kan använda på egen hand vid sin utevistelse. En friyta är ytan som går att leka på och som är tillgänglig för barnen i huvudsak under skoltid men även i viss mån på fritiden.” (Boverket 2015 sida 12).

Enligt Malmö stads lekvärdesfaktor är friyta en av sju element som är viktiga på en förskolegård. Den är viktig då det krävs yta för att slitaget på gården inte ska bli för stort, samt att det skapar förutsättningar för lek (Malmö stad 2021).

Andra rapporter och myndigheter belyser ytterligare friyta som en viktig aspekt. Det är en väsentlig del av en lekmiljö oavsett om det rör sig om lekplats, förskolegård eller skolgård. Tillräcklig friyta är viktigt för att skapa goda förutsättningar på förskolors utemiljö. Enligt boverkets rekommendationer bör friytan på förskolan vara 40 m² per barn (Boverket 2015). Däremot har Malmö stad en gräns på 30 m² per barn. De belyser att om förskolegårdens friyta är lägre än rekommendationen så kan det leda till att användningsmöjligheterna minskar och gården slits i större utsträckning (Malmö stad 2021).

Zonering av gården

För att en förskolegård ska kunna erbjuda barn en varierad typ av lek menar Malmö stad att förskolegården bör vara indelad i olika zoner. Närmast förskolebyggnaden ligger den trygga zonen, ytterliga den vidlyftiga zonen som erbjuder en varierad och dynamisk lek med många olika typer av aktiviteter att utforska. Längst ut ligger den vilda zonen. Här ska barnen få möjlighet att känna att de är ifred, genom att exempelvis bygga en koja i ett buskage (Malmö stad 2021).

Tillgänglighet

Tillgänglighet handlar om att alla, även dem som har nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga ska kunna röra sig fritt på förskolegården. Tillgängligheten gäller för barnen såväl som för föräldrar, personal och andra personer som behöver få tillgång till förskolegårdens miljöer (Malmö stad 2021).

Vegetation och topografi

Topografi handlar om att förskolegården bör ha ett varierade underlag som främjar lek. Det bör även finnas vegetation som kan integreras i pedagogiken, samt växter som barnen kan leka i och med. Dessutom bör träd finnas för att skapa skuggade områden på gården och för att skydda barnen mot stark sol (Malmö stad 2021).

Integrering av lekutrustning i landskapet

Integrering av lekutrustning i landskapet handlar om att lekställningar som klätterställningar eller rutschkanor ska samspela med det befintliga landskapets karaktär. Åtgärder för att implementera detta kan handla om att placera en rutschkana på en redan befintlig kulle för att undvika stege, samt, att underlätta för tillgängligheten (Malmö stad 2021).

Möjlighet till förståelse av sin omvärld

Barn på förskola ska med hjälp av förskolegården utvecklas och förstå sin omvärld. Malmö stad exemplifierar detta genom att lyfta årstider som ett exempel. Med en stor variation av växer inom förskolegårdens område, kan barn lära sig om hur de olika årstiderna påverkar omgivningen. (Malmö stad 2021).

Samspel mellan ute och inne

Samspelet mellan ute och inne handlar om att förskolor kan ta vissa åtgärder för att öka inflytandet av utemiljön, inomhus. Det kan exempelvis handla om att ha lågt placerade fönster, så att barnen kan se ut lättare (Stadsbyggnadsnämnden Malmö stad 2021).

2.5.2 Filifjonkan

Datum för Besök: 29/1/2025

30 barn i åldrarna 1–6 år.

Kontaktperson: Rektor, skolchef och legitimerad förskollärare

Plats: Centrala Malmö

Yta: Enligt verktyget för att räkna ut area genom lantmäteriet har förskolegården en area på cirka 653 m². Detta innebär att förskolegården har en friyta på 22 m² per barn (Se bilaga 2).

Bilder Filifjonkan

Figur 2: Trädäck Filifjonkan

Figur 1: Sandlåda, bord, kista med lösa objekt, Filifjonkan

Figur 3: Träd, gummigranulat, hinderbana Filifjonkan

Figur 4: Bänkar och bord under tak, Filifjonkan

Figur 5: Rep, hinderbana, Filifjonkan

Figur 6: Hinderbana Filifjonkan

Figur 7: Prefabricerat hus Filifjonkan

Figur 8: Sandlåda med parasoll Filifjonkan

Figur 9: Båt Filifjonkan

Generella observationer och intryck

Platsbesöket inleddes klockan nio på morgonen, när de äldre barnen i åldrarna fyra till sex precis hade kommit ut till gården. Initialt observerades barnen och anteckningar över hur barnen lekte på gården. Ytterligare gjordes skisser över gårdens utformning och över de olika delarna av gården. Gården i sig är en mindre gård mellan två bostadshus i centrala Malmö och utformningen är en avlång smal yta. Förskolan ligger i ett centralt område men på förskolegården hörs inget buller, samt att inga bilar har tillgång till området.

Sammanfattning av intervjuer

För detaljer om barnen och pedagogens svar från intervju, se bilaga 4 och 5

För observation, se bilaga 6

Flera av barnen svarade att de tycker om att leka lekar som exempelvis; "Under hökens vingar", "Tjuv och polis", "Spion" eller "springa runt" de nämnda lekarna är aktiviteter och lekar som kräver både yta och fantasi. Barnen förklarade att de brukar hitta på egna regler till lekar som "under hökens vingar". Pedagogen på förskolan förklarade hur barnen lägger märke till byte av markmaterial och att olika material innebär olika zoner. Vid ett markmaterial kan barnen inte riskera att bli tagna, medan andra zoner räknas som "farliga zoner" där kan barnen bli tagna. Ett återkommande svar från barnen var att de tycker om att leka i "huset" (se figur 7). Några av barnen beskrev att lekar som exempelvis; "Café", "Leksaksaffär", "Djuraffär" eller "Godisaffär". Ytterligare var det många av barnen som svarade att de tycker om att leka i huset genom att använda det som en hoppavsatts, vilket även noterades vid observationerna av barnen. Sammanfattningsvis är huset en populär plats bland barnen som fyllde många

olika funktioner. En del av gården består av ett underlag av gummigranulat med en hinderbana som löper längsmed ytan på en viss upphöjning. Hinderbanan (Se figur 3) och specifikt repet som syns i figur 5 är ytterligare en plats som barnen verkade uppskatta. Flera av barnen svarade att de tycker om att leka lekar som; ”Hinderbana”, ”Kullerbytta på repen i hinderbanan” och ”Klättra och leka på repen”. Pedagogen förtydligade ytterligare att hinderbanan, och speciellt repet är mycket uppskattat bland barnen och att det ibland kan uppstå bråk om vems tur det är.

Vidare var det några av barnen som beskrev att de tycker om att leka i sandlådan, både genom att göra; ”pannkakor av sand och geggamoja” eller att ”Gräva i sandlådan”. Fortsättningsvis var det många av barnens svar som tyder på att de uppskattar att cykla runt på förskolegården. Specifikt var det en fyraåring som betonade att cykeln som har en extra plats bakom förarsätet är extra rolig, då den gör det möjligt för barnen att skjutsa runt varandra och på så sätt leka lekar som ”taxi eller buss”. Slutligen tyder intervjun och observationen att den prefabricerade båten används och uppskattas av barnen. Barnen använder den till lekar som; ”Mamma pappa barn på båten” Barnet beskrev att de leker att de är en familj som reser runt i världen på båten, ”Leka enhörning i båten med mina kompisar”, ”Leka på båten med leksaker som vi har i en fiskelåda” Pedagogen berättade att de ibland tar fram en ”fiskelåda” med fiskespön och leksaksfiskar. Hon belyser att de har ett begränsat antal fiskespön för att lära barnen att vänta på sin tur. Genom observationen framkom det ytterligare att barnen använder båten till lekar som ”bläckfiskeleken”. Det är en egen lek som barnen har kommit på själva. Den innebär att ett barn står i båten som finns på gården och de andra barnen springer runt båten och ska bli fångade in i båten som en bläckfisktentakel.

2.5.3 Förskolan Barnens Hage

Datum för Besök: 30/1/2025

20 barn i åldrarna 1-5 år.

Kontaktperson: Förskolepedagog

Plats: centrala Malmö

Yta: Enligt verktyget för att räkna ut area genom lantmäteriet har förskolegården en area på cirka 360 M². Detta innebär att förskolegården har en friyta på 18 m² per barn (se bilaga 7).

Bilder Barnens Hage

Figur 10: Öppen yta Barnets hage

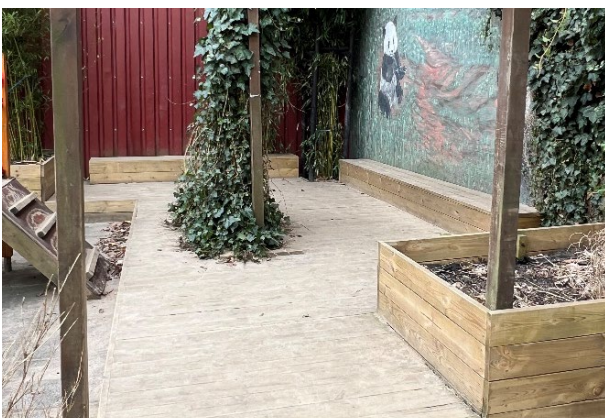
Figur 11: Lekbuskage Barnets hage

Figur 12: Cyklar Barnets hage

Figur 13: Utekök och lösa objekt Barnets hage

Figur 14: Trädäck Barnets Hage

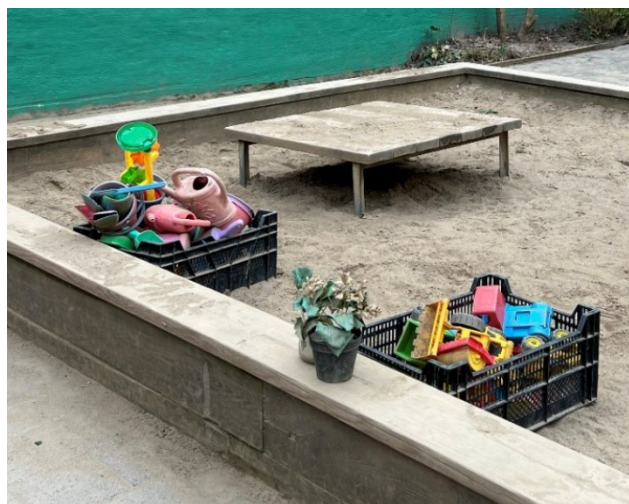
Figur 15: Skåp med lösa objekt Barnets hage

Figur 16: Hus, sandlåda, lösa objekt Barnets hage

Figur 17: Hästar Barnets hage

Figur 18: Sandlåda, lösa objekt Barnets hage

Figur 19: Hästar, gummigranulat Barnets hage

Figur 20: Lek - hus Barnets hage

Figur 21: Rutschkana Barnets hage

Generella observationer och intryck

Platsbesöket inledde klockan nio på morgonen, precis när barnen var på väg ut till gården. Det noterades att många av barnen snabbt hittade sina platser och lekar – Två 5-åriga pojkar började direkt spela bandy och tre flickor åldrarna 3, 5 & 5 gick bort till trähästarna och började leka med dem. En fyraårig pojke hjälpte en ettårig flicka som precis inskolats att ta sig ut på gården. Pedagogen berättade i efterhand att barnen är bra på att hjälpa varandra mellan åldrarna. Likt den andra förskolegården ligger även Barnens Hage i centrala Malmö, på en innergård mellan två lägenhetsbyggnader. Även på denna gård hörs inget buller och det finns ingen trafik på området.

Sammanfattning av intervjuer

För detaljer om barnen och pedagogens svar från intervju, se bilaga 9 och 10

För observation, se bilaga 11

På förskolegården finns fyra trähästar som flera av barnen lekte med på gården. Några av barnens svar, samt observationerna tyder på att barnen använder hästarna genom att föreställa sig att de är riktiga hästar. Barnen lekte genom att "rida" samt att de tog hand om hästarna genom att leka att de matade dem med vatten och mat i form av regnvatten och löv. Dessutom tyder både intervjuerna och observationerna att hästarna ytterligare användes som en hoppavsats, genom att barnen klättrar upp på hästen, ställer sig upp och sedan hoppar ner. Vidare var det två av pojkarna som inledningsvis spelade bandy på den öppna ytan. Två andra barn använde cyklarna på gården och cyklade runt sandlådan genom den öppna ytan där pojkarna spelade bandy. I detta scenario skapades en konflikt mellan barnen om vem som skulle få använda den öppna ytan. Senare löste sig detta problem genom att en av pedagogerna initierade att alla barn som ville skulle få delta i utebowling. Vid intervjuerna med barnen var det flera svar som indikerade på att barnen tycker om den typ av lek som kräver öppna ytor, exempelvis; "Kurragömma, pjätt, bandy", "Cykla runt på gården" och "Springa runt".

Likt barnen på Filifjonkan svarade flera av barnen att de tycker om att leka i "huset" De syftar till både huset i sandlådan där många av barnen lekte café (se figur 16) samt det andra huset vid bänkarna (se figur 20). Pedagogen betonade att sandlådan blev mer populär när de satte dit huset och att barnen brukar leka både café och glasskiosk tillsammans mellan åldrarna.

Genom observationerna och samtal med en av pedagogerna framkom det att barnen på Barnens Hage uppskattar att leka i busksnår och vegetationen runt om förskolegården. Vid ett tillfälle under platsbesöket gömde sig flera av barnen i lagerhäggen som är planterad längs med fasaden. Ytterligare syntes spår i form av slitage på flera andra ställen med vegetation.

3. Diskussion

I diskussionen sammanvävs resultaten som presenteras i uppsatsen, vidare besvarar denna del frågeställningarna som lyftes fram i inledningen av uppsatsen. De olika delarna ställs mot varandra och jämförs.

3.1 Förskolegårdens yta

I litteraturen konstateras att yta och storlek på förskolegårdar har en stor påverkan på kvaliteten och vilka lekmöjligheter som finns på gården. Den öppna ytan kan i sig bidra till förbättrad fysisk aktivitet som har en direkt positiv påverkan på barn, men ytterligare bidrar den öppna ytan till andra kvaliteter som är beroende av ytans förutsättningar. Exempel på detta är förskolegårdens storlek i förhållande till naturkontakt. Forskningen som presenterats i resultatdelen redovisar att det finns en korrelation mellan en större förskolegård och ökad naturkontakt. Forskare, myndigheter och allmänheten belyser friytan som en viktig del av förskolegårdens utformning. Helen Woolley och Alison Lowe använder friytan eller den öppna ytan, samt kvaliteten inom ytan som kriterier i deras verktyg (Woolley & Lowe 2013). Ytterligare belyser forskningssammanställningen *Rum för skolans utemiljö* hur en större förskolegård påverkar barn positivt. Vidare kopplar forskarna samman friytan med sex olika funktioner som alla har en bättre inverkan när förskolegården är större; *Ekologiska värden och naturkontakt, barns sociala liv, fysisk aktivitet, lärande, fri lek och återhämtning*. Ytterligare är friyta en av Malmö stads sju faktorer i verktyget som kommunen tagit fram, dessutom har Boverket tagit fram rekommendationer kring förskolegårdar och konstaterar att förskolegården storlek bör vara 40M² per barn.

3.1.1 Filifjonkan och Barnens Hage i relation till friyta

Flera forskare har konstaterat att den minskande friytan på förskolor runt om i Sverige har en direkt koppling till den pågående förtätningen i städer som Malmö. Dessutom skriver Malmö stad att en av stadens prioriterade inriktningar innefattar att skapa en tätare stad. Både Filifjonkan och Barnens Hage är mindre förskolor i förhållande till ytan på förskolegården och antalet barn. Genom kartorna (se bilaga 2 & 7) från Lantmäteriet konstaterades att båda förskolegårdarna är mindre än Boverkets rekommenderade yta på 40M² och Malmö stads rekommenderade yta på 30M². Däremot har Filifjonkan en större förskolegård än barnens Hage. Resultatet från lek-verktyget av Helen Woolley och Alison Lowe's visar att Filifjonkan fått 43 poäng och Barnens Hage 40 poäng. De funktioner där poängen skiljde sig åt och det som påverkat poängskillnaden handlar om; öppna ytor,

vegetation och träd, samt variation i landskapet. Funktionerna går att koppla till vad Rum för skolans utemiljö argumenterar för, gällande att ytan på förskolegården påverkar kvaliteterna på gården. I detta fall har Filifjonkan en större förskolegård än vad Barnens Hage har. Vilket kan innebära att Barnens Hages mindre gård har en negativ inverkan på andra kvaliteter på gården, som exempelvis vegetation och träd eller variation i landskapet.

Pedagogerna på båda förskolorna understryker att förskolorna har små gårdar och ett sätt för dem att få barnen att byta miljö är att dela upp barnen i mindre grupper och åka på utflykter i närområdet. Detta är en lösning som de besökta förskolorna i denna studie använder sig av. Däremot menar Boverket att samnyttjande av allmän plats ska fungera som ett komplement och inte som ett behov då förskolegården är för liten (Boverket 2015).

Filifjonkan

Flera av barnens svar gav indikationer på att barnen på förskolan leker på ett sätt som kräver en öppen yta. Följande är exempel på svar från barnen; "Under hökens vingar", "Tjuv och polis", "Cykla runt på gården", "Fotboll", "Springa runt", "Leka taxi och buss med cyklarna", "Köra runt på cykel", "Fantasilek över hela gården", "Springa runt trädet – då blir man superhjälte" och "Leka spion". Dessutom tyder både observationerna och intervjun med pedagogen att den öppna ytan är en viktig aspekt på gården. Exempel från observationerna och dialog med pedagogen är följande; "På de fria ytorna använder barnen olika gränser i marken som kantsten eller materialgräns som olika zoner vid fantasilekar eller lekar som exempelvis underhökensvingar. De olika zonerna betyder olika saker - vid en viss zon kan barnen som deltar i leken inte bli tagna". "Gympa och vila" Pedagogerna använder friytan till gympa – mot slutet sätter pedagogerna på en lugnare musik för att barnen ska koppla av. Återhämtning är ytterligare något som lyfts fram av forskare som en viktig aspekt (Jansson et al. 2021), vilket även noterades vid observationen på förskolan. Sammanfattningsvis tyder intervjuerna och observationerna att Filifjonkans fria och öppna ytor är viktiga för både barn och pedagoger samt att ytorna både bidrar till barns lek och fantasi, men även som en del av pedagogernas undervisning och barnens återhämtning.

Barnens Hage

Likt Filifjonkan tyder intervjuerna på Barnens Hage att barnen leker på ett sätt som indikerar på att de använder den öppna ytan på gården. Följande är svar från barnen; "Kurragömma, pjätt, bandy", "Cykla runt på gården", "Spela bandy",

”Springa runt och leka med växter” och ”Cykla runt med kompisar”. Vidare tyder även observationen på en frekvent användning av den öppna ytan, genom följande noteringar; Bowling - En av pedagogerna initierade att de barnen som ville skulle delta i en bowlinglek. Pedagogen höll i leken och barnen fick turas om att rulla bollen mot bowlingkloten. Ytterligare noterades en konflikt om den öppna ytan - Två av barnen ville spela bandy på den öppna ytan. Två andra barn ville däremot använda samma yta till att cykla runt. Detta ledde till att det skapades en konflikt mellan vem som skulle få använda ytan. Tidigare nämnt har Barnens Hage en liten gård med en kvadratmeter per barn som är mindre än hälften så stor, jämfört med den rekommenderade ytan från Boverket. Konflikten mellan barnen kan tyda på att en större gård hade ökat kvaliteten på gården. Exempelvis hade en större förskolegård gjort det enklare för barnen att röra sig genom att exempelvis spela bandy eller att cykla, vilket hade ökat den fysiska aktiviteten som Boverket (2015), Woolley & Lowe (2013), Jansson et al (2021) och Boldemann et al (2010) alla belyser som en viktig kvalitet på förskolegården. Dessutom menar Jansson et al. (2021) att en förskolegård med god ytstorlek har påvisats vara bättre för fri lek, sociala interaktioner, samt att en större gård minskar risken för trängsel och konflikter.

3.2 Kvaliteter inom ytan

Flera forskare och myndigheter verkar vara överens om att det finns vissa kvaliteter inom förskolegårdens yta som fyller en viktig funktion hos barnen. Tidigare nämnt tyder forskningen, samt intervjuerna och observationerna att den öppna ytan eller friytan är en viktig och avgörande faktor, men kontakten till naturen på olika sätt är ytterligare en kvalitet som många lyft fram.

3.2.1 Naturkontakt som kvalitet

Naturkontakt beröra en hel del olika saker i förhållande till förskolegården. Jansson et al. (2021) belyser att utemiljön och naturkontakt är specifikt viktigt för yngre barn, ytterligare är naturkontakten viktigt för barnens hälsa och engagemang för naturen. Flera norska forskare belyser att kontakten med naturen är viktig och att barnen uppskattar att skapa gömställen i buskar och annan vegetation. Flera av kriterierna i Woolley & Lowe's verktyg handlar just om naturkontakt som kvalitet; ”Olika typer av rumsligheter”, ”Vegetation och träd”, ”Variation i landskapet”, ”Lösa material”, ”Naturliga material”, ”Vatten och sand” och ”Varierande marunderlag, exempelvis gräs, sand, bark, grus och gummi”. På ett liknande sätt berör även Malmö stads verktyg ”lekvärdesfaktorn”

naturkontakten i flera av kriterierna; ”Zonering av gården”, ”Vegetation och topografi” och ”Möjlighet till förståelse av sin omvärld”. Forskarna och Malmö stad verkar vara överens om att kontakten till naturen är en viktig aspekt på förskolegården, Ytterligare belyser Malmö stad att det inte går att ersätta vad barnen lär sig i en naturmiljö med annan typ av pedagogik (Malmö stad, 2021).

Filifjonkan

Vid intervjuerna på Filifjonkan tyder svaren från barnen att kontakten med naturen är en viktig del av leken på förskolegården. Följande svar från barnen; ”Leka med grävsropa i sandlådan” och ”När det regnar gillar jag att göra pannkakor av sand och geggamoja” ”Springa runt trädet – då blir man superhjälte” och ”Bygger ett eget fågelbo av pinnar”. Barnens svar tyder på att de både använder lösa naturliga material som ett redskap i leken exempelvis genom pinnar eller sand. Ytterligare använder dem också i detta fall ett träd som en symbol i en fantasilek.

Barnens Hage

Svaren från intervjuerna med barnen på Barnens Hage indikerar ytterligare att naturkontakten är en del av barnens vardagliga lek på gården, följande är svar från barnen; ”Leka med växter” och ”Gräva i sanden”. Ytterligare belyser pedagogen att barnen uppskattar att leka bland buskar och annan vegetation, vilket Skår et al. (2016) även belyser. Däremot betonar pedagogen att vegetationen slits ner snabbt, vilket ytterligare kan bero på att gården är mindre än den rekommenderade ytan. Boverket (2015) understryker att risken för slitage minskar på en större förskolegård, speciellt när det gäller naturelement som vegetation. Vid observationerna samlades flera av barnen i lagerhäggen som är planterad längs med fasaden. Barnen lekte fantasilekar och föreställde sig att pedagogerna inte kunde se dem när de gömde sig i vegetationen. Dessutom lekte några av barnen med hästarna på gården. Leken gick ut på att de använde regnvatten och löv för att ”mata” hästarna. Vidare lekte många av barnen café i sandlådan, där sanden fick representera maten.

3.2.2 Lösa objekt på förskolegården

Återkommande i både observationerna, samt barnens och pedagogernas svar är användningen av lösa objekt på förskolegårdarna. Det handlar både om naturobjekt som exempelvis pinnar eller sand, men också cyklar, spadar och spannar. Woolley och Lowe (2013) belyser att lek i naturlika miljöer bidrar till

kreativitet genom exempelvis lösa objekt. Vid användningen av Woolley and Lowe's verktyg fick både Filifjonkan och Barnens Hage maxpoäng (5) i den kategori av fysiska element som berör lösa material. Vid intervjuerna framkom det att barnen på båda förskolorna lekte med lösa objekt. Följande är exempel från barnens svar; "Cykla runt på gården", "Fotboll", "Leka på båten med leksaker som vi har i en fiskelåda", "Leka med små bilar", "Köra runt på cykel" "Leka med grävsropa i sandlådan", "Bygger ett eget fågelbo av pinnar", "Leka med lego ute" och "leka med växter". Jansson et al (2021) belyser värdet av lösa objekt på förskolegården och hur det kan bidra till fantasi bland barnen.

Trots att det inte alltid ingår i landskapsarkitektens yrke att gestalta med lösa objekt menar pedagogen på Filifjonkan att förskolans bänkar under tak gör det möjligt för dem att leka med lösa objekt utomhus, oavsett om det regnar eller är soligt. Därför kan det fortfarande vara viktigt att planera förskolegården med förutsättningen att det kommer finnas lösa objekt. Dessutom menar Woolley och Lowe (2013) att sittmöjligheter är en annan viktig aspekt och en av tolv kriterier i det framtagna lek-verktyget.

3.3 Hur arbetar Malmö stad med kvaliteter på förskolegårdar

I SVT's artikel hade tio kommuner tillfrågats om att svara på en enkät angående hur kommunen följer Boverkets rekommendationer kring friyta. Malmö kommun var en av två kommuner bland de tio som tillfrågats som kunde ge ett svar i frågan. Detta kan tyda på att Malmö kommun tar sitt ansvar i frågan för allmänhetens skull. Dessutom har Malmö stad tydliga riktlinjer och rekommendationer som nämnts i resultatet i denna uppsats. Ett exempel är kommunens lekvärdesfaktor som togs fram redan år 2011 (Malmö stad 2021). Lekvärdesfaktorn inkluderar flera aspekter som andra forskare dessutom belyser. En av dem är friytan som Malmö stad belyser i rapporten *Friytor vid förskolor och skolor*. Rapporten lägger likt Jansson et al (2021) vikt i att friytan på förskolan är en förutsättning för att andra kvaliteter på gården. Ytterligare understryker Malmö stad (2022) att det inte går att ersätta vad barnen lär sig i en naturmiljö med annan typ av pedagogik

3.4 Intervju och observation

Intervjuerna med barnen på båda förskolorna tyder på att utformningen på förskolegården påverkar vad barnen tycker om att leka. Många av svaren på båda förskolorna gav liknande svar, vilket kan betyda att det finns vissa delar av gården som barnen använder särskilt mycket eller vissa lekar som barnen specifikt tycker om att leka.

Något som båda förskolorna har gemensamt är att barnen hittar egna sätt att leka med utrustningen eller utformningen av gården. Exempel på detta är att barnen använde det prefabricerade huset på gården som en hoppavsatts, liksom hästarna på Barnens Hage som användes på ett liknande sätt. Cele (2006) lyfter fram att det finns en skillnad mellan barns tankar rörande deras omgivning, kontra landskapsarkitekten eller den fysiska planerarens syn på samma plats. För en vuxen kan bordet i huset på Filifjonkan anses som en väldigt liten höjd, medan det upplevs som högt för ett barn. Barn verkar inte kategorisera förskolegården i olika delar eller fack på de sätt som vuxna gör. I stället tenderar de att se informella platser och lekar, samt att olika objekt på gården kan ha multifunktionella användningsområden, precis som med huset på Filifjonkan och hästarna på Barnens hage.

3.5 Avslutande reflektion

I denna studie har olika kvaliteter på förskolegårdar lyfts fram, genom att studera forskning och en genomförd intervju – observationsstudie. Sammanfattningsvis kan slutsatsen dras att friktan är en viktig aspekt som i sin tur påverkar andra kvaliteter på förskolegården. Litteraturen tillsammans med intervju – och observationsstudien visar att friktan kan påverka andra kvaliteter på förskolegården. Ytterligare är kontakten med naturen en viktig aspekt som kan bidra till ökad fysisk aktivitet, pedagogik, återhämtning och förståelse för omgivningen. Baserat på Woolley och Lowe's lekverktyg har Filifjonkan bättre fysiska element på förskolegården, vilket kan bero på att Filifjonkan har större friyta än Barnens Hage. Ytterligare tyder forskningen tillsammans med intervju – observationsstudierna på att det inte bara är utformningen av gården som påverkar kvaliteterna, utan lösa material är dessutom en viktig kvalitet som yrkesverksamma bör planera för.

Ytterligare har denna studie använt sig av metoder som inkluderar barn och deras egen syn på sin förskolegård, vilket forskningen belyser som en viktig process

inom planering och gestaltning av lekmiljöer för barn. Som landskapsarkitekt och yrkesverksam inom gestaltning och planering av lekmiljöer, blir det därför ytterst viktigt att använda sig av metoder som exempelvis intervjuer med barn, för att få en djupare förståelse för vad barn behöver på sin förskolegård och hur de utvecklas på bästa sätt genom arkitektens gestaltning. Dessutom kan pedagogernas insikter vara värdefulla, då de kan representera barnen genom att förmedla hur de ser att barnen leker på förskolegården. På så sätt kan vuxna arbeta för att inkludera barn i processen av miljöer som är till för dem. Därmed kan vi öka barnens åsiktsfrihet och rätten till att bli hörda.

3.6 Metodreflektion

I brist på tid och få svar från förskolor gjordes denna undersökning på endast två förskolor. Arbetet hade kunnat stärkas om fler förskolor besöktes, dessutom hade det varit värdefullt att besöka kommunala förskolor, eftersom arbetet delvis undersöker hur Malmö stad hanterar frågan. Ytterligare hade undersökningen förstärkts om förskolorna besökts fler gånger, detta eftersom väder och tid på dagen kan påverka resultatet.

Förskolorna besöktes i det tidiga skedet av arbetet. Det hade därför varit givande att göra ytterligare flera besök i slutskedet av uppsatsen, på så sätt hade lekverktyget som applicerats på förskolorna kunnat göras på plats. Ytterligare hade det varit givande att intervjua fler av pedagogerna samt att intervjua barnen fler gånger.

Barnen som deltog i denna studie kan ha gett svar som relaterar till vad de uppskattar att leka med i just den stunden som intervjun genomfördes och inte vad de faktiskt brukar leka med eller leka mest. Därför hade det varit värdefullt att genomföra intervjun fler gånger, samt att intervjua i ett sammanhang där de inte lekte på gården.

Arean på förskolegårdarna är uppskattade genom mätverktyget på lantmäteriets hemsida. Om det fanns mer tid hade det varit givande att göra en mer precis mätning av gården, då det kan ha påverkat kvadratmeter per barn och på så sätt friytan på gården.

3.7 Förslag till framtida forskning

Denna undersökning är begränsad till den tid som ett kandidatarbete innefattar. Till framtida forskning vore det värdefullt att inkludera mer litteratur, samt att undersöka och jämföra flera typer av förskolor. Ytterligare är både litteraturen och besöken på förskolorna främst taget ur ett skandinaviskt perspektiv. Till framtida forskningen vore det värdefullt att undersöka vilka kvaliteter som är viktiga i andra länder med andra klimat.

Ytterligare har detta arbete belyst förtätning som ett problem i relation till friyta. Framtida forskning hade kunnat beröra hur Malmö kommun kan arbeta med hur förtätning påverkar förskolegårdar.

4. Källor

Annerbäck, J., Manni, A., Löfgren, H. & Mårtensson, F. (2024). Toddlers' engagements with preschool playgrounds: ethnographic insights from Sweden. *Children's Geographies*, 22 (5), 810–825.
<https://doi.org/10.1080/14733285.2024.2386242>

Barnombudsmannen (2022) Artikel 12 – barnets rätt att uttrycka sina åsikter och bli hörd. <https://www.barnombudsmannen.se/stod-och-verktyg/tolkning-av-barnkonventionen/rattspraxis-gallande-barnkonventionen/analyser-av-domar-och-beslut-som-ror-barnkonventionen/artikel-12--barnets-ratt-att-uttrycka-sina-asikter-och-bli-hord/> [2025-02-15]

Boldemann, C., Dal, H., Mårtensson, F., Cosco, N., Moore, R., Bieber, B., Blennow, M., Pagels, P., Raustorp, A., Wester, U. & Söderström, M. (2011). Preschool outdoor play environment may combine promotion of children's physical activity and sun protection. Further evidence from Southern Sweden and North Carolina. *Science & Sports*, 26 (2), 72–82.
<https://doi.org/10.1016/j.scispo.2011.01.007>

Boverket (2015). Gör plats för barn och unga! en vägledning för planering, utformning och förvaltning av skolans och förskolans utemiljö. 1. uppl. Boverket ; Movium. <https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2015/gor-plats-forbarn-och-unga-bokversion.pdf>

Boverket (2021a). Utemiljöns funktioner och struktur gestaltas utifrån verksamhetens behov. <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/arkitektur-och-gestaltad-livsmiljo/arbetssatt/skolors-miljo/byggnaden-och-utemiljon/utemiljons-struktur/> [2025-01-21]

Boverket (2021b) Lärmiljöernas arkitektur speglar sin samtid – i går, i dag och i morgon <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/arkitektur-och-gestaltad-livsmiljo/arbetssatt/skolors-miljo/strategiska-vagval/larmiljoer/> [2025-02-01]

Boverket (2023). Förskolans och skolans samnyttjande av allmän plats och kvartersmark <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/arkitektur-och-gestaltad-livsmiljo/arbetssatt/skolors-miljo/larmiljoer-samhallsbygget/samnyttjande-av-allman-plats/> [2025-02-17]

Cele, S. (2006). Communicating Place : Methods for Understanding Children's Experience of Place.
<https://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-20088> [2025-02-11]

Cetken-Aktas, S. & Sevimli-Celik, S. (2023). Play Preferences of Preschoolers According to the Design of Outdoor Play Areas. *Early Childhood Education Journal*, 51 (5), 955–970. <https://doi.org/10.1007/s10643-022-01358-7>

Chen, K. & Hamel, E.E. (2023). Toddler play preferences and the teacher's role in the outdoor play environment. *European Early Childhood Education Research Journal*, 31 (3), 376–398. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2022.2108095>

Denscombe, M. (2010). *The Good Research Guide - For small-scale social research projects*. 4. uppl. [https://books.google.se/books?hl=en&lr=&id=SMovEAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=Denscombe,+M.+\(2010\).+The+Good+Research+Guide+-+For+small-scale+social+research+projects.+4.+uppl.&ots=IMb5ZgW8je&sig=1jNnEXTGnKDCK4viFnUcw7Kq4Fg&redir_esc=y#v=onepage&q=semi&f=false](https://books.google.se/books?hl=en&lr=&id=SMovEAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=Denscombe,+M.+(2010).+The+Good+Research+Guide+-+For+small-scale+social+research+projects.+4.+uppl.&ots=IMb5ZgW8je&sig=1jNnEXTGnKDCK4viFnUcw7Kq4Fg&redir_esc=y#v=onepage&q=semi&f=false)

Folkhälsomyndigheten (2024). Grönskans kvaliteter och barns hälsa – Kunskapsunderlag om barns hälsa och utveckling vid vistelse i gröna miljöer med fokus på ekosystemtjänster (24020).

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/publikationer-och-material/publikationsarkiv/g/gronskans-kvaliteter-och-barns-halsa/>

Jansson, M., Schneider, J., Mårtensson, F., Kylin, M. & Fridell, L. (2021). Rum för skolans utemiljö - Fördjupad analys kring yta för förskolegård och skolgård. <https://publications.slu.se/?file=publ/show&id=111630>

Kristensson, E. (2016). Bostadsgården – en hotad lekmiljö när staden förtätas. I Jansson, M. & Ahlklo Klintborg, Å. (red.) *Svenska lekplatser förr och nu*. S. 94–99

Larsson, Y. (2023). Förskolegårdarna blir mindre – nu kan kraven skärpas. SVT Nyheter, 15 juni. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/forskolegardarna-blir-mindre-nu-kan-kraven-skarpas>

Malmö stad. (2025). förskolor A-Ö.

<https://malmo.se/Bo-och-leva/Utbildning-och-forskola/Forskola/Forskolor-A-O.html> [2025-01-23]

Malmö stad (2023). Översiktsplan för staden - Planstrategi.

https://malmo.se/download/18.4f363e7d1766a784af162af/1610100094509/%C3%96VERSIKTSPLAN%20F%C3%96R%20MALM%C3%96_antagen_31maj2018.l%C3%A5g.webb.pdf

Malmö stad (2021). Friytor vid förskolor och skolor. chrome-extension://efaidnbmninnibpcajpgclclefindmkaj/https://miljobarometern.malmo.se/content/docs/Friytor%20vid%20f%C3%B6rskolor%20och%20skolor%20rev%2020211216.pdf

McClintic, S. (2014). Loose parts: Adding quality to the outdoor environment. https://www.researchgate.net/publication/273133144_Loose_parts_Adding_quality_to_the_outdoor_environment

Moser, T. & Martinsen, M.T. (2010). The outdoor environment in Norwegian kindergartens as pedagogical space for toddlers' play, learning and development. *European Early Childhood Education Research Journal*, 18 (4), 457–471. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2010.525931>

Mårtensson, F., Boldemann, C., Söderström, M., Blennow, M., Englund, J.-E. & Grahn, P. (2009). Outdoor environmental assessment of attention promoting settings for preschool children. *Health & Place*, 15 (4), 1149–1157. <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2009.07.002>

Noren – Björn, (2016). Barn väljer med sina fötter – observera och testa leken. . I Jansson, M. & Ahlklo Klintborg, Å. (red.) Svenska lekplatser förr och nu. S. 16

Persson, A. (2017). Domstol slår fast: Förskolebarn i Malmö får mindre lektor. *Sydsvenskan*, 25 mars. <https://www.sydsvenskan.se/2017-03-25/domstol-slar-fast-forskolebarn-i-malmo-far-mindre-lekytor/>

Skolverket (2025). Rätt till förskola. <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/ratt-till-forskola> [2025-01-31]

Skolverket (2024). Hållbar utveckling samt hälsa och rörelse i förskolan <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/hallbar-utveckling-samt-halsa-och-rorelse-i-forskolan#:~:text=Utbildningen%20i%20f%C3%B6rskolan%20ska%20planeras,barnens%20utveckling%20och%20h%C3%A4lsa%20och%20v%C3%A4lbefinnande.&text=Att%20fr%C3%A4mja%20barns%20fysiska%20och,dagsrytm%20kan%20bidra%20till%20detta> [2025-02-10]

Skolinspektionen. (2016). Kommunernas tillsyn av fristående förskolor. (Diarienummer: 40-2014:5632) <chromeextension://efaidnbmninnibpcajpgclclefindmkaj/https://skolinspektionen.se/globalassets/02-beslut-rapporter->

stat/granskningsrapporter/tkg/2016/kommunernas-tillsyn/slutrapport---
kommunernas-tillsyn-av-fristaende-forskolor.pdf

Skår, M., Follo, G., Gundersen, V., Ingebrigtsen, K., Stordal, G., Tordsson, B. & Wold, L.C. (2016). Barns lek i natur – i spennet fra selvutfoldelse til kontroll. Barn – forskning om barn og barndom i Norden, 34 (2).
<https://doi.org/10.5324/barn.v34i2.3619>

Statistikmyndigheten (2019). 23 000 barn går inte i förskola.
<https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2019/23-000-barn-gar-inte-i-forskola/>

Unicef (2024). Barnkonventionen FN:s konvention om barnets rättigheter.
chromeextension://efaidnbmninnibpcajpcglclefindmkaj/https://assets.ctfassets.net/
gl8rzq2xcs2o/FUJ64Tf4T7SHdFcZPfj7Y/ccbb852ddac1ff7287134cdf7579b691/
UNICEF_Barnkonventionen_fullversion_2024__1_.pdf

Woolley, H. & Lowe, A. (2013). Exploring the Relationship between Design Approach and Play Value of Outdoor Play Spaces. Landscape Research, 38 (1), 53–74. <https://doi.org/10.1080/01426397.2011.640432>

Illustrationer och bilagor:

Figur 1-9: Bilder tagna av pedagog på Filifjonkan

Figur 10-21: Bilder tagna av författaren till denna studie

Bilaga 2 & 7: Flygbild och mätverktyg © Lantmäteriet [2025-03-05]

Bilagor

1. Woolley & Lowe's lek-verktyg applicerat på Filifjonkan och Barnens Hage

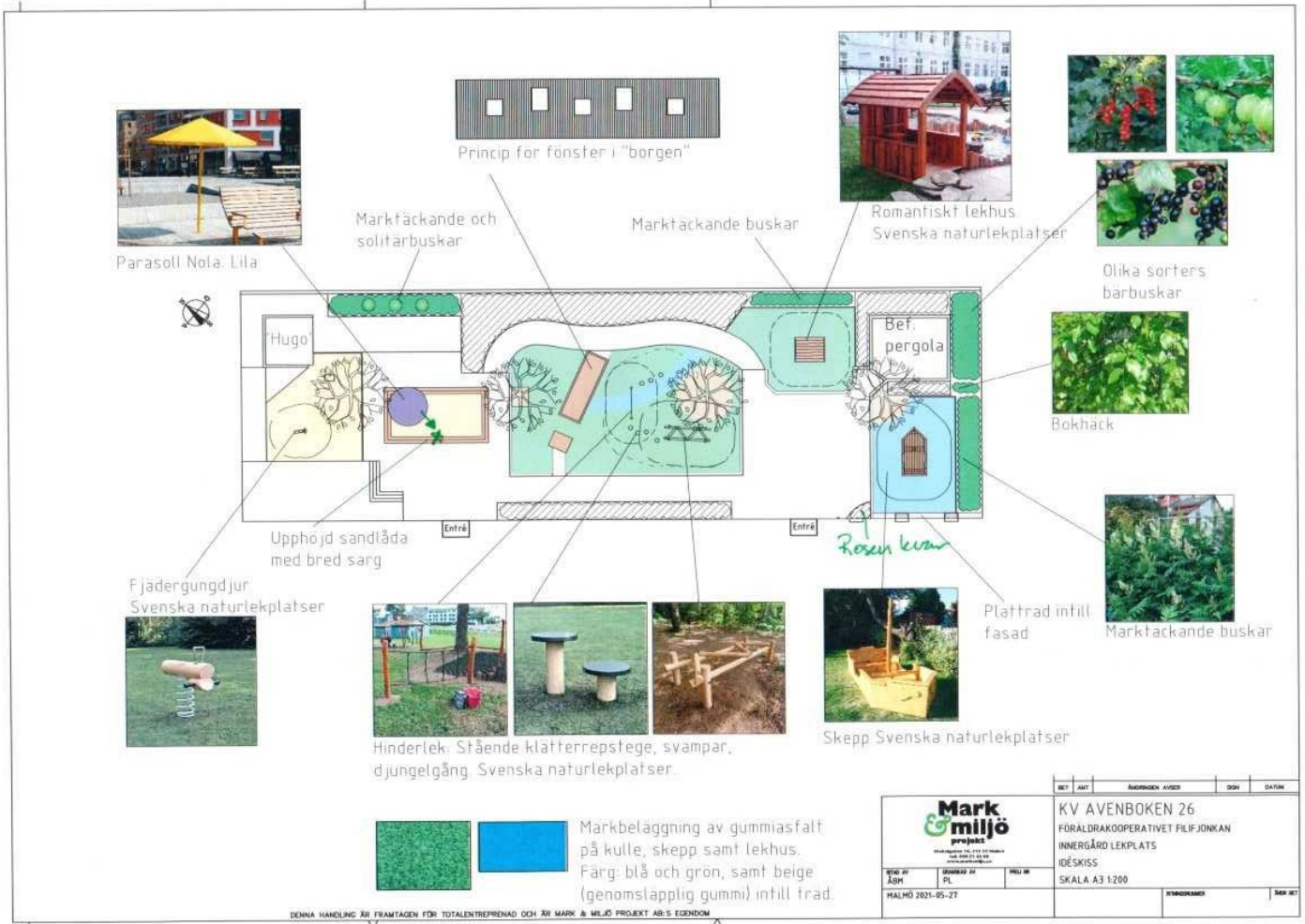
Tolv fysiska element - framtaget av Woolley och Lowe	Förskola – Filifjonkan	Förskola – Barnens Hage
Fast lekutrustning	4 poäng	5 poäng
Flyttbara lösa objekt	5 poäng	5 poäng
Öppna ytor som tillåter individuella - och gruppaktiviteter	3	2
Olika typer av rumsligheter	2	2
Vegetation och träd	3	2
Variation i landskapet	3	1
Lösa material	5	5
Naturliga material som exempelvis; stenar, vatten, sand, pinnar och löv	3	3
Vatten och sand	3	3
Tydliga fysiska gränser	2	2
Sittmöjligheter som bidrar till sociala interaktioner	5	5
Varierande marunderlag, exempelvis gräs, sand, bark, grus och gummi.	5	5
Totala poäng (max 60)	43	40

2. Karta över Filifjonkan samt ytan av förskolegården

Bilaga 2: Karta & area Filifjonkan – Flygbild och mätverktyg © Lantmäteriet

3. Ritning över Filifjonkans förskolegård

Bilaga 3: Ritning Filifjonkan förskolegård

4. Svar från intervjuerna med barnen på Filifjonkan

Ålder på barnen	Vad gillar du att leka på gården	Övriga kommentarer
5 år	Leksaksaffär i huset & Underhökensvingar	Gillar att komma på egna regler till underhökensvingar
5 år	Underhökensvingar	
5 år	Tjuv och polis När det regnar gillar jag att göra pankakor av sand och geggamoja	Pedagogen understryker att barnen är ute oavsett om det regnar eller inte
5 år	Leka gympa	Hjälp av pedagogerna Pedagogerna gör olika stationer åt barnen ute på gården
5 år		
5 år	Leka djuraffär i huset eller att vi bor i huset	Pojken beskriver att leksakshuset kan förvandlas till sovrum eller vardagsrum eller affär. Att bänkarna kan vara olika saker
5 år	Mamma pappa barn på båten	Barnet beskriver att de leker att de är en familj som reser runt i världen på båten
5 år	Leka på repen	Göra kullerbyttor på repen
5 år	Fotboll	
4 år	Hinderbana & Kullerbytta på repen i hinderbanan	
4 år	Klättra och leka på repen	
4 år	Springa runt	
4 år	Leka på båten med leksaker som vi har i en "fiskelåda"	Pedagogen berättade att dom ibland tar fram en "fiskelåda" med fiskespön och leksaksfiskar. Hon understryker att de har ett begränsat antal fiskespön för att lära barnen att vänta på sin tur

4 år	Leka taxi och buss med cyklarna	Det finns en cykel som är extra populär. Den ha en extra plats där bak – barnen kan skjutsa runt varandra Pedagogen understryker att denna cykel är extra populär bland barnen
4 år	Leka affär i huset – leka att vi säljer godis	
4 år	Leka enhörning i båten med mina kompisar	
3 år	Hoppa från huset	
3 år	Leka café i huset	
3 år	Leka med små bilar Köra runt på cykel Leka med grävskopa i sandlådan	
3 år	Gräva i sandlådan	
3 år	Fantasilek över hela gården	
3 år	Leka med små bilar och köra runt med cyklarna	
Gruppintervjuer	Vad gillar ni att leka tillsammans?	Övriga kommentarer
Större grupp 5-7 stycken barn som fick svara alla tillsammans vad dom gillar att göra allihopa	Springa runt trädet – då blir man superhjärte	
5 stycken barn i åldrarna 4-5 år	Håller varandras händer och blir en ballong	
5 & 5 år	Leker att de har ”möte”	Imiterar vuxna Sitter på bänkarna under tak Pedagog understryker att dom kan sitta där länge och bara prata med varandra
4 & 5	Bygger ett eget fågelbo av pinnar	
4 & 4	Leka spion	Pekar och visar olika ställen de brukar leka på – barnen använder hela förskolegården

5. Pedagogens svar från intervjun på Filifjonkan

Pedagogens svar kring barnens användning av förskolegården	
”Barnen uppskattar när vi tar ut leksaker som plus plus, lego och leker med det ute på bänkarna under tak”	
Gör det möjligt att kunna sitta ute oavsett väder	
På de fria ytorna använder barnen olika gränser i marken som kantsten eller materialgräns som olika zoner vid fantasilekar eller lekar som underhökensvingar	
De olika zonerna betyder olika saker: vid en viss zon kan barnen som deltar i leken inte bli tagna	
Repet i hinderbanan är en stor favorit, där barnen får turas om och lära sig att stå i kö	
Ibland delar vi upp barnen i mindre grupper och besöker närliggande parker och grönområden	

6. Observation Filifjonkan

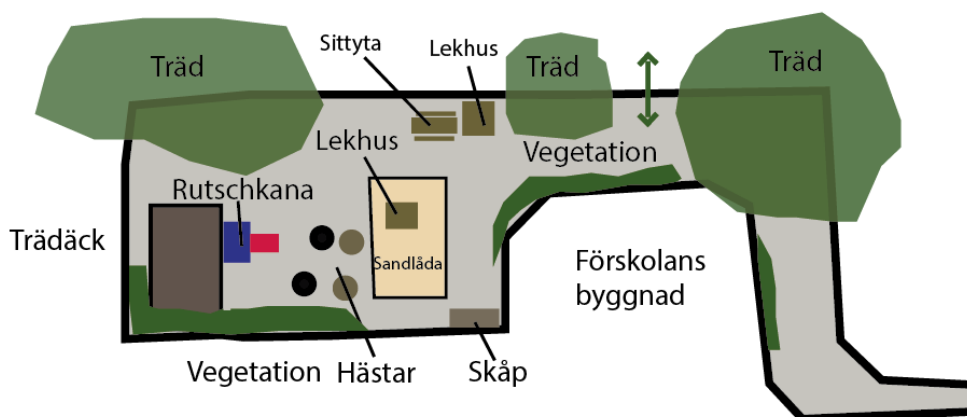
Typ av lek eller aktivitet	Kommentarer
Bläckfisklek	Ett barn står i båten som finns på gården och de andra barnen springer runt båten och ska bli fångade in i båten som en bläckfisk
Gympa och vila	Pedagogerna använder friytan till att göra gympa till musik – mot slutet sätter pedagogerna på en lugnare musik för att barnen ska koppla av
Prefabricerat hus	Flera av barnen i alla åldrar använde huset både till fantasilek med även som en hoppavsats. Pedagog understryker att det är väldigt populär att barnen övar på att hoppa från huset

Bilaga 7. Karta över Barnens Hage samt ytan av förskolegården

Bilaga 7: Karta & area Barnens Hage – Flygbild och mätverktyg © Lantmäteriet

Bilaga 8. Ritning/skiss över Barnens Hages förskolegård

Bilaga 8: Ritning Förskolegård Barnens Hage - Av Amanda Gleason

9. Svar från intervjuerna med barnen på Barnens Hage

Ålder	Vad gillar du att leka på gården	Övriga kommentarer
5 år	Kurragömma, pjätt, bandy	
5 år	Rida och hoppa från hästen	
5 år	Rida och hoppa från hästen	
5 år	Cykla runt på gården	
5 år	Spela bandy	
4 år	Springa runt och leka med växter	Pojken pekade på en yta utanför gården som barnen ibland får vistas på. Där växte vintergäck som han tyckte om att leka med
4 år	Leka med lego ute	Pedagogerna hade ställt fram lego på bänkarna på gården
3 år	Leka med kompisar att vi rider	
3 år	Gräva i sanden	
3 år	Rida och hoppa från hästen	
3 år	Leka café	Barnet leker café i huset som är placerat i sandlådan
3 år	Leka café	Barnet leker café i huset som är placerat i sandlådan
3 år	Leka med lego ute	

3 år	Cykla runt med kompisar	
4 & 5 år	Leka i huset	I det hus som inte är i sandlådan, utan vid bänkarna

10. Pedagogens svar vid intervju på Barnens Hage

Pedagogens svar kring barnens användning av förskolegården
Eftersom de har en liten gård så brukar de använda Kungsparken som ligger precis bredvid och dela upp gruppen och gå ett mindre antal barn till parken
Först användes inte sandlådan speciellt mycket av barnen – men när de satte dit ett hus i sandlådan blev det mer populärt
Pedagogen ser det som något positivt att barnen får leka på gården i blandade åldrar – lär av varandra
Betonar att den planterade vegetationen på gården har slits ner otroligt mycket – men hon ser hur mycket barnen uppskattar att få leka i busksnår.

11. Observation Barnens Hage

Typ av lek eller aktivitet	Kommentarer
Vegetation	Ett busksnår med lagerhägg som är planterat längs med förskolans fasad. Där har barnen skapat egna rum och gömställen där de lekte fantasilekar i grupp
Leka häst	Flera av barnen svarade att de uppskattade att leka med de prefabricerade hästarna som finns på gården. Genom observationer bekräftades barnens svar, då flera barn lekte med hästarna. En lek innebar att barnen hämtade regnvatten som hade samlats i en hink och använde sedan en spade för att mata hästen med vattnen och löv. Dessutom användes hästarna som en hoppavsats. Då klättrade barnet upp på hästen, ställde sig upp och hoppade sedan ner på marken.

Bowling	En av pedagogerna initierade att de barnen som ville skulle delta i en bowling lek. Pedagogen höll i leken och barnen fick turas om att rulla bollen mot bowlingkloten. I denna lek användes en öppen fri yta
Konflikt om öppna ytan	Två av pojkarna (5 år) ville spela bandy vid den öppna fria ytan. En 3 åring och en 4 åring ville däremot använda samma yta till att cykla runt och leka. Därför skapades en konflikt mellan vem som skulle få använda ytan.

Publicering och arkivering

Publicering och arkivering Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i JA, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i NEJ, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Även om du inte publicerar fulltexten kommer den arkiveras digitalt. Om fler än en person har skrivit arbetet gäller krysset för samtliga författare. Du hittar en länk till SLU:s publiceringsavtal på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>.

☒ JA, jag ger härmed min tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

☐ NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.